

LBRIS

We know
books

JUNII BRAȘOVULUI

TRADIȚIILE TINERILOR DIN
SCHEII BRAȘOVULUI

EUGEN MOGA

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2026

CUVÂNT ÎNAINTE

Numai cineva care s-a născut și a trăit dincolo de Poarta Valahă și cea a Ecaterinei, numai acela care a respirat atmosfera atât de particulară și specifică a Scheiului, în perimetrul căruia evenimente și tradiții i-au marcat existența, putea izbuti ca, și prin această carte de suflet să pună în evidență, artistic și documentar, simbolurile cu valoare de efigie, ca mărturii edificatoare ale celei mai importante zone de istorie și cultură românească din vechea și noua așezare a Brașovului, „*extra et intra urbem*”.

După volumul anterior, intitulat „Troite – mărturii din alte vremi”, conceput cvasiasemănător cu cel de față, Eugen Moga pune un accent mai mare pe relevarea imaginii artistice, realizată grafic în peniță, cu migala unui bijutier care își șlefuieste diamantul. Textul conotativ, adiacent obiectivului reprezentat, este redus la esența datelor necesare, cu scopul de a crea o dominantă perceptivă optică asupra monumentului sau momentului evocat.

În prim-planul acestui volum, pe care, fără niciun fel de concesie, îl putem considera, „sui generis”, un album sau o carte de artă pentru calitatea grafică a ilustrațiilor adunate de către Eugen Moga, sunt reprezentate acele aspecte care evocă, prin încărcătura lor, semnificația istorică și culturală a acestei zone de o remarcabilă rezonanță, nu numai în viața cetății, ci în întreaga țară: Biserica Sf. Nicolae, Prima Școală Românească, Liceul (Colegiul) Andrei Șaguna, troițele, tradițiile Junilor, porțile, situl arhitectonic pitoresc și valoros al caselor care fac parte din lista clădirilor de patrimoniu, ce sunt prezervate în acest cartier – parte componentă a Brașovului de ieri și de azi.

Stocând informații pe parcursul a peste trei decenii, Eugen Moga le utilizează în acest volum, redând, cu acribia unui documentarist, dar și cu ochiul unui artist, o imagine sintetică și sugestivă în date istorice și configurații plastice, fiecare obiectiv fiind atent selectat scopului tematic propus.

În tot ceea ce ne înfățișează autorul în această carte referitoare la momente și monumente din Scheii Brașovului, se poate constata că el nu pune accent pe aspectul fizic, strict fotografic, al evenimentului sau obiectivului înfățișat, ci, în mod deosebit, pe atmosfera atât de specifică și pitorească a obiceiurilor, a străzilor și a caselor. Alaiurile Junilor au un farmec deosebit, pentru că se constituie într-un adevărat spectacol al originalelor costume, unice prin particularitatea lor pe teritoriul țării noastre.

Îmbrăcați în aceste straie frumoase, cele șapte grupe ale Junilor – tineri, bătrâni, albiori, roșiori, curcani, dorobanți, brașovecheni – se întâlnesc cu diferite ocazii în locurile lor tradiționale, pentru ca, de Sfintele sărbători ale Paștelui, toate aceste cete să se întrunească, după ce „cuceresc” cetatea Brașovului, la Pietrele lui Solomon, unde se înfrățesc cu legenda și natura, pentru popas, sărbătoare și petrecerea lor tradițională, ce coboară din veacuri.

Dincolo de această dragoste pentru meleagurile natale, Eugen Moga, în neastâmpărul său permanent pentru ceva sau altceva, a explorat și a creat în mai multe domenii ale culturii și artei, dar nu numai. Pictor, scenograf, caricaturist, grafician, scenarist, reporter fotograf, ziarist, eseist, ilustrator de cărți, regizor și... cascador, el și-a lăsat amprenta activității și personalității sale plurivalente în articolele, cărțile și albumele tipărite, care s-au bucurat de apreciere și succes. Ceea ce ni se pare caracteristic și relevant în preocupările lui Eugen Moga este pasiunea și afinitatea sa pentru ilustrația artistică-document, gen în care se exprimă cu ajutorul limbajului grafic, care reprezintă și măsura propriului talent, confirmat și în volumul de față, a cărui exegeză va fi completată, sunt sigur, de multe alte cronici și comentarii.

Închei prin a spune că și această lucrare este preponderent o carte de artă, în care autorul acordă un plus de atenție desenului, în mod echilibrat cu textul, desen care, cu siguranță, îi mulțumește, în eterna lor odihnă, pe regretații și renumiții săi profesori Ștefan Mironescu și Harald Meschendörfer, ca de altfel și pe semnatarul acestor rânduri.

Prof. Dr. **Dan Mihăilescu**
Estetician

DINCOLO DE TIMP: POVESTEA SCHEIULUI

Dacă se pierd lucruri, obiceiuri, datini, întâmplări sau fotografii ale străbunilor noștri, atunci înseamnă că truda și viața lor se risipesc în zadar. Suntem datori să ducem mai departe, către urmașii noștri, aceste frământări, bucurii și necazuri trăite de părinții și bunicii noștri. Dar nu doar cele scrise trebuie să dăinuie, ci și curiozitatea, și dorința celor care le vor descoperi.

De aceea, acest demers își propune să trezească dorința de cunoaștere, invitând cititorul la o plimbare într-o lume de altădată, la o retrăire a unor clipe care par desprinse dintr-o altă dimensiune. Timpul le așază pe toate, despărțind ceea ce merită să rămână peste veacuri de ceea ce se pierde, lipsit de însemnătate. Și totuși, de multe ori, faptele rămân necunoscute, nu ies la lumină și se sting în uitare. Datoria noastră este să le aducem la iveală, pentru ca „timpul” să-și poată împlini „lucrarea”.

Această lucrare este, astfel, o încercare de a consemna câteva „însemne de viață”, un răboj al dăinuirii noastre, și de a păstra o parte din sufletul nealterat al Scheiului, de care, poate, se vor bucura și generațiile viitoare. S-a scris mult despre Juni, și temeinic, dar subiectul rămâne deschis, mereu îmbogățit de noi sensuri și interpretări. În mod special, am urmărit să aduc în prim-plan caracterul lor eroic și rolul de apărare al Scheiului, precum și dimensiunea militară, mai puțin cunoscută, a junilor.

Materialele reunite aici provin atât din cercetare de teren, cât și din izvoare scrise, încercând să îmbine memoria vie cu documentul. Ele au fost verificate din surse diferite, conștient fiind că mărturiile orale se pot pierde odată cu dispariția celor care le păstrează, în timp ce bibliografia rămâne deschisă cercetării.

Pentru a conferi lucrării o identitate aparte, am ales să folosesc grafica în locul fotografiilor, ușor de regăsit în numeroase colecții. Ilustrațiile, realizate după documente vechi și fotografii de epocă, completează textul și contribuie la reconstituirea atmosferei de odinioară.

Scheiul, leagăn de cultură și civilizație românească, așezat la miazăzi de cetatea Brașovului, rămâne unic prin tradițiile și obiceiurile păstrate de-a lungul timpului. Acest spațiu „pavat cu istorie” merită să fie cunoscut nu doar de contemporani, ci și de cei ce vor veni. În paginile de față am încercat să recompun această lume prin evocarea monumentelor, caselor, străzilor, oamenilor și întâmplărilor care i-au dat viață, alături de tradițiile Junilor, de troițele vechi de secole și de reperle unei cronologii esențiale.

Cartea de față, concepută ca un album ilustrat și o formă de restituire a patrimoniului, se adresează celor care iubesc frumosul și memoria locurilor. Ea este rodul unei munci îndelungate și, în același timp, o datorie față de trecut și un legământ pentru viitor.

Timpul, care curge neconținut, acoperă totul cu uitare. De aceea, să păstrăm ceea ce mai poate fi salvat.

Prof. **Eugen Moga**

ORIGINEA COMUNITĂȚII ROMÂNEȘTI DIN SCHEII BRAȘOVULUI

Originea comunității românești din Scheii Brașovului este strâns legată de dezvoltarea Brașovului în Evul Mediu. Începând cu secolele al XIII-lea și al XIV-lea, orașul a devenit un important centru comercial al Transilvaniei, fiind locuit în majoritate de sași.

Românii nu aveau dreptul de a locui în interiorul cetății, motiv pentru care s-au așezat în afara zidurilor, într-o zonă care avea să fie cunoscută sub numele de Scheii Brașovului. Denumirea „Schei” provine, potrivit unor istorici, din cuvântul slav „șkoi”, care desemna comunitățile de români sau de populații slave stabilite în apropierea orașelor medievale.

În timp, aici s-a încheșat o comunitate românească puternică, formată din negustori, meșteșugari, agricultori și păstori. Chiar dacă nu beneficiau de aceleași privilegii ca locuitorii cetății, românii din Scheii au reușit să dezvolte o viață comunitară bine organizată, în care biserica a avut un rol esențial.

Biserica Sfântul Nicolae, centru spiritual și cultural

Biserica Sfântul Nicolae din Scheii Brașovului este una dintre cele mai importante instituții ale românilor din Transilvania. Primele atestări documentare ale unui lăcaș de cult în această zonă datează din secolul al XIV-lea. De-a lungul timpului, biserica a fost extinsă și consolidată, devenind nu doar un spațiu de rugăciune, ci și un veritabil centru al vieții culturale românești.

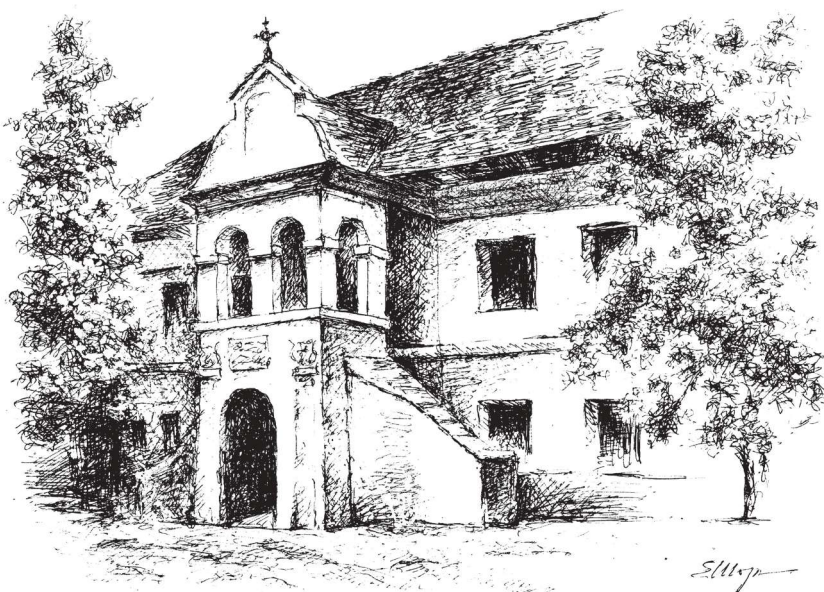

În jurul ei a luat naștere prima școală românească din Transilvania, unde au fost formați preoți, învățători și copiiști de manuscrise. Tot aici s-au păstrat documente de mare valoare, care reflectă viața și evoluția comunității românești din această regiune.

Prin rolul său spiritual și cultural, biserica s-a impus ca un simbol al rezistenței identitare românești într-un context istoric în care românii nu beneficiau de aceleași drepturi politice ca celelalte comunități.

Prima Școală Românească din Transilvania

Educația a reprezentat una dintre preocupările esențiale ale comunității românești din Schei. În secolul al XVI-lea, în apropierea Bisericii Sfântul Nicolae, a fost organizată o școală în care se predau noțiunile de bază ale scrisului și cititului, atât în limba română, cât și în limba slavonă, utilizată la acea vreme în cultul religios.

Această școală este considerată una dintre cele mai vechi instituții de învățământ românesc din Transilvania.

În cadrul ei au activat numeroși dascăli și cărturari, care au contribuit la dezvoltarea culturii românești. Tot aici s-au copiat manuscrise religioase și s-au păstrat documente de mare valoare, reflectând viața românilor din această regiune.

SCHEIENII SAU TROCARIII

Scheienii sau „trocarii”, cum li se mai spunea – deoarece femeile lor lucrau găitane pe niște troace cu trei ciocănele –, sunt oameni veseli, năstrușnici, plini de fantezie și umor, buni gospodari, mândri și demni, curați și pricepuți în meserii. Deși uneori sunt iuți la vorbă, iubesc copiii. *„Ei au o minte isteată, bine rânduie, aplecată către învățătură luminoasă și către faptă îndrăzneată, neam liniștit, omenesc și mândru”*, spunea Nicolae Iorga.

Există și opinii mai critice. A. Popovici afirmă că, atunci când sunt ațâțați, devin aprigi la mânie și îi descrie, în mod tendențios, ca fiind

vicleni și răi – probabil observații făcute în contexte tensionate. În schimb, Șt. Meteș îi consideră oameni isteți și harnici, care, de-a lungul veacurilor, s-au consolidat ca o adevărată forță națională.

Cert este că știau să se bucure de viață. Petreceau cu orice prilej: cântau, mergeau în excursii, își făceau vizite, jucau remy, cărți, popice sau alte jocuri ale vremii. Sărbătorile – Crăciunul, Anul Nou, Paștele – erau momente deosebite, dar la fel de bine se bucurau de ieșiri la iarbă verde, de nunți, botezuri sau de orice ocazie care aducea oamenii împreună.

Veseli și mereu puși pe glume, fie la cârciumă, la iarbă verde, acasă sau pe stradă, știau să creeze o atmosferă care alunga grijile. Un element specific era „lepșitul” – o formă originală de a glumi și a povesti, o flecăreală cu accente lirice și umor aparte. A lepși însemna a sta la taclale, a vorbi cu farmec și spirit, într-un stil propriu scheienilor. Așa cum Cimitirul Vesel de la Săpânța a devenit celebru prin unicitatea sa, tot astfel lepșala și ponoasele din Schei, prin pitorescul lor, constituie un fenomen aparte. De aceea, de Schei nu te poți lega decât cu sufletul.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE <i>de Prof. Dr. Dan Mihăilescu</i>	5
DINCOLO DE TIMP: POVESTEA SCHEIULUI <i>de Prof. Eugen Moga</i>	7
ORIGINEA COMUNITĂȚII ROMÂNEȘTI DIN SCHEII BRAȘOVULUI	9
SCHEIENII SAU TROCARI.....	13
ISTORIE, TRADIȚIE ȘI IDENTITATE ROMÂNEASCĂ.....	21
PORTUL SCHEIENILOR.....	33
PORȚILE ȘI STRĂZILE DIN SCHEI	41
ORGANIZAREA JUNILOR.....	46
SIMBOLURILE JUNILOR.....	58
CARACTERUL MILITAR AL JUNILOR.....	66
JUNII AU RĂMAS NECLINȚIȚI ÎN FAȚA TUTUROR TRANSFORMĂRILOR ISTORICE	79
OBICEIURILE JUNILOR.....	86
TROIȚELE JUNILOR.....	102
AMINTIRILE DIN VECHIUL SCHEI	116
BIBLIOGRAFIE	119